

strefløjs angreb på socialdemokraterne. Undertiden kan vægtningen være noget usikker, f.eks. virker indslaget om Russe-tribunalet vedrørende Vietnamkrigen noget overdimensioneret. Til gengæld er der ikke noget om Krag's forhold i gymnasiet til den kristne gymnasiastbevægelse, som dog – mens det stod på – betød meget for Krag, men ikke gjorde det senere måske dog øgede tolerancen. Der gøres ret meget ud af det musiske i Krag's sind, men samtidig siges, bedre end andre har gjort det, at det, da det gjaldt, alligevel ikke kunne fylde sindet.

Der er momenter, der magler. Analysen af »Fremtidens Danmark« er for spinkel. Der er heller ikke noget om Krag som økonom; undertiden kunne han overraske med, at han også læste økonomi (hvornår det så skete?). Der er heller ikke noget om Krag på den internationale scene: hvordan var hans relationer til udlandets politikere, og hvordan så de på ham? Hvordan harmonerede de to forhold med hinanden, at han på den ene side var dygtig tilrettelægger af et politisk spil og på den anden side kunne være rystende naiv i forhold til enkeltpersoner? Alle disse mangler gør, at selv om bogen siger, hvad en dygtig skribent kan sige, når han bruger det givne, så siger den dog ikke noget væsentligt om Krag, som ikke han selv i sine erindringer eller andre i deres nekrologer og mindeartikler har sagt. Til dette kommer, at mange sikkert vil irriteres over manglende tidspunkter og datoer.

Vagn Dybdahl

Holger Eriksen: *Socialdemokrat og rebel*. (Husets Forlag, 1986). 230 s., 150,- kr.

Holger Eriksen (f. 1894) har udsendt sine erindringer om et langt liv i Socialdemokratiet. Han voksede op på landet i beskedne kår, fik realeksamen og kom straks til den socialdemokratiske pres-

se. I korte perioder var han i Vejle, Slagelse, København, Næstved og derefter på Demokraten i Århus 1921-1965. Han var 1929-35 i byrådet og 1935-66 med en kort afbrydelse i Folketinget. Fra 1927 var han i den centrale partiledelse. I Folketinget indtog han hele tiden en fremtrædende position, men var flere gange i opposition mod ledelsen.

Den første trediedel af bogen er den bedste. Her siges gode ting om vilkårene på landet før 1914 og derefter følger korte karakteristikker af livet i partiets ungdomsbevægelse under 1. Verdenskrig. Resten af bogen er stort set spredte data og anekdotisk stof. De mange vigtige begivenheder og centrale strømninger i partiets udvikling er der næsten ikke noget af. Enkelte gode oplysninger er der, men ellers ikke meget, der på betydelig måde bidrager til periodens eller Holger Eriksens historie. Enten har han ikke ønsket at gå dybere, eller også er det glemt (det virker mindre sandsynligt!). Uden tvivl kunne Holger Eriksen have sagt væsentlige ting om afgørende situationer i Socialdemokratiets historie.

Det kniber lidt med at holde orden i kronologien og med at fastholde den. Nutidens læsere kunne nok også have ønsket nogen uddybning flere steder; der vil eksempelvis sikkert være mange, der ikke forstår en bemærkning om, at et blad hængte telegrammer ud (de håndskrevne korte nyheder, aviserne placerede i redaktionsvinduerne i dagens løb). Har man fulgt Holger Eriksen vil mange dog uden tvivl glæde sig over at læse bogen.

Vagn Dybdahl

Flemming Just (red.): *Vestjyllands udviklingshistorie ca. 1750-1914. En arbejdsrapport*. (Sydjysk Universitetsforlag, 1984). 204 s., 79,25 kr.

Bogen bliver beskedent kaldt en ar-

bejdsrapport, og det er berettiget for så vidt, som mange af bidragene ligeså meget rejser spørgsmål og påpeger forskningsopgaver som bringer svar og færdige resultater, men det er en fremragende god bog bestående af 8 klare og vel-skrevne bidrag til Vestjyllands udviklingshistorie + en afsluttende syntese, og bogen fremstår som betydelig mere vellykket og helstøbt, end den beskedne undertitel lader formode.

Bogens emne er udviklingen i Vestjylland, og bogen viser, hvor frugtbart det er at foretage regionalhistoriske undersøgelser som supplement til lokalhistoriske og landsdækkende. Gennem de 9 artikler i bogen tegnes omridset af den vestjyske regions særlige udviklingsmønstre. Den forholdsvis ufrugtbare jord gav Vestjylland en landbrugsstruktur, som ved begyndelsen af den undersøgte periode afveg fra resten af landet. Landbruget var gennemgående meget lidt intensivt og koncentreret sig om de animalske produkter, mens kornavlens spillede en underordnet rolle. Det er imidlertid bemærkelsesværdigt, at der ikke var påfaldende mange stude i Vestjylland; studene var karakteristiske for det nordjyske landbrug, men ikke for det vestjyske. Formentlig har smør – ganske vist af dårlig kvalitet forud for andelsmejeriernes etablering – og uld været de vigtigste produkter, men det er et af de spørgsmål, som kræver nøjere undersøgelse. Det vestjyske landbrug var gennemgående tidligere markedsorienteret end landbruget i det øvrige Danmark, og selvejet slog også tidligere igennem i Vestjylland. De vestjyske gårdejere kom derfor til at spille en vigtig rolle i den byudvikling, der fandt sted i perioden. I takt med at landbrugserhvervet voksede i økonomisk betydning som følge af den omfattende nyopdyrkning og den med tiden intensive landbrugsdrift, kom der en urbaniseringsproces igang, men også på

dette punkt fulgte den vestjyske udvikling andre veje end resten af landet, idet udgangspunktet ved periodens begyndelse afveg så stærkt. Bystrukturen i Vestjylland udmækkede sig ved stort set ikke at eksistere. Det er naturligvis en overdrivelse, men ikke blot var der langt mellem købstæderne, der var også langt mellem landsbyerne, idet enkeltgårde var et udbredt fænomen som følge af den meget ekstensive landbrugsdrift. Den voksende økonomiske aktivitet i landdistrikterne fik derfor ved midten af 1800-tallet karakter af en ambulanshandel med udgangspunkt i gårdene, og først senere fik det økonomiske liv en sådan intensitet, at det førte til en punktvis koncentration i form af en bydannelse.

Også industrialiseringen fik et karakteristisk forløb i Vestjylland. Hvis der nogetsteds i Danmark har været en protoindustriell region, er det her. Den hjemmeindustrielle uldvarerproduktion udviklede sig gennem opkøbssystem og manufaktur til en egentlig tekstilindustri, men med en underskov af småvirksomheder, som fik en kraftig tilvækst i mellemkrigstiden af små trikotagefabrikker.

Uden nødvendigvis at føle sig overbevist af alle de fremsatte synspunkter er det en bog man læser med stor fornøjelse, og bogen står både som et vigtigt bidrag til Vestjyllands historie og som inspiration til tilsvarende regionale studier for andre danske egne.

Jørgen Fink

E. Ladewig Petersen, Knud J. V. Jespersen og Leon Jespersen: *De fede år. Odense 1559-1660*. Odense bys historie, bd. 6, udgivet af Odense Kommune. Odense Universitetsforlag, 1984). 492 s.

Med imponerende præcision med et bind om året nærmer udgivelsen af O-